

El procés del dol en Jesús de Natzaret

RUDESINDO DELGADO PÉREZ, professor de l'Institut Superior de Pastoral de la Universitat Pontifícia de Salamanca i consiliari nacional de PROSAC.

Introducció

La meua gratitud més sincera a Alfons Gea per la seva invitació a participar en aquesta Jornada Interdiocesana de Pastoral de la Salut de Catalunya. Sempre és un motiu de goig venir a aquesta terra una vegada més, saludar als meus vells amics, recordar amb gratitud persones i esdeveniments d'altres temps i mirar junts el futur amb esperança. Gràcies.

Els organitzadors de la Jornada m'han demanat que parli d' "El procés del dol en Jesús". Intueixen –i comparteixo amb ells la seva intuïció– que apropar-nos a Jesús per contemplar, per veure com ell mateix va viure el procés de la seva mort, les actituds amb què afrontà la seva pròpia mort (l'abans, el durant i el després de la seva mort) ens pot ser de singular ajuda per afrontar nosaltres la nostra mort i ajudar a afrontar la mort que els és pròpia als nostres familiars i als que visitem, acompanyem. Doncs, ell ens mostra la manera plenament humana de viure i de morir. I pels que creiem, ell és el model, la crida i l'estímul per a viure com ell i morir com ell. Fa 13 anys els participants en el Congrés Església i Salut dèiem en el missatge final unes paraules que continuen tenint plena vigència:

“Hem experimentat la presència enmig nostre de Crist, la força sanant i salvadora de la seva vida, de la seva mort i resurrecció i dels valors del Regne que ell anuncià curant. I us diem que creient en ell i seguir-lo és una de les maneres més sanes i gratificants de viure la vida sencera, la salut, la malaltia i la mateixa mort”.

Per una altra banda, la seva actitud i comportament davant la mort dels altres poden ajudar-nos a discernir, revisar, il·luminar i portar-nos a transformar el nostre acompanyament als que estan vivint el dol per la pèrdua d'un ésser estimat.

No sóc especialista en Sagrada Escripura, ni un teòleg, sóc com bona part dels que escolteu, algú que ha rebut el preciós regal de ser sensible a aquest món dels malalts, d'haver passat moltes hores al seu costat, d'estar molt obert a la seva vida, els seus gestos les seves paraules i d'haver cedit la meua veu essent testimoni del pas de Déu per les seves vides. Em sento agraït deutor de tots aquells que han enriquit la meua experiència amb les seves reflexions, però d'una forma particular de José Antonio Pagola, que ha escrit les pàgines més belles sobre Jesús i els malalts.¹

1. Pagola J.A., *Idy curad. Evangelizar el mundo de la salud y la enfermedad*, PPC, Madrid 2004; *Jesús. Aproximación histórica*, PPC, Madrid 2007.

És molt el que he rebut, més encara del que jo he donat, i vull compartir-ho amb vosaltres. Per pura gràcia he conegut a Jesús de Natza-ret, m'he trobat amb Ell, he sentit la seva crida a descobrir-lo en els que pateixen i de ser testimoni –deficient– de la seva Bona Nova. Veure a Jesús, mirar a Jesús, escoltar a Jesús, contemplar a Jesús em va modelant el meu ésser i en la meva actuació com a pastor. Us vull parlar des d'aquesta perspectiva; des de la vida i per la vida, amb senzillesa. No sé fer-ho d'una altra manera ni m'ho he proposat. Sols desitjo que les meves paraules us arribin, us facin bé, siguin paraules de vida i per a la vida de cada dia.

La meva exposició la desenvoluparé en tres parts: la primera, la dedicaré a veure com va viure Jesús el procés de la seva mort. Jesús de Natza-ret és per als cristians la persona que mostra la manera plenament humana de viure i és també el model per a viure humanament el morir. En la segona analitzaré com va viure la mort dels altres i els acompanyarà a elaborar el dol.

Finalment, em centraré en la nostra missió de consolar aquell que pateix i plora i oferiré algunes claus per a realitzar-la.

1. Jesús i la seva mort

Jesús estima la vida. Els gestos de Jesús, les seves paraules i la seva trajectòria ens mostren un home que viu intensament la vida, amb realisme, sense idealitzar-la ni envoltar-la d'amargor i desesperança. Jesús creu en el diàleg amb Déu, el seu

Pare, i amb els homes i els seus germans (Mc,1 35-39); sap treballar i entregar-se als qui el necessiten (Jo 5, 17; 9,4) i sap descansar i oferir descans a aquells que conviuen amb ell (Mc 6, 31-32; Mt 11, 28-29); sap alegrar-se i agrair la vida (Lc 10, 21-22; Jo 11, 41) i plorar i patir amb els que pateixen (Jo 11, 33-36; Lc 7, 12-13); sap gaudir de les festes (Jo 2, 1-11) i retirar-se al silenci per invocar al Pare (Mt 14, 23).

Jesús té una visió de la vida. No és un valor absolut. Sols aquell qui s'entrega reb la vida. Sols aquell qui estima troba la vida. Qui es busca a si mateix es perd (Lc 9, 24).

Jesús va lliurement a la mort

La mort és inevitable. No obstant, podem fer d'ella una acció personal. Jesús està irremeiablement condemnat a mort, però pren la iniciativa davant allò irremeiable; és l'amo d'aquesta situació. La mort no el sorprèn, va cap a ella, la domina. Jo em desprenco de la vida... Ningú me la treu, jo la dono voluntàriament. Aquest és l'encàrrec que m'ha donat el Pare (Jn 10, 10-11; 17-18)

Ha arribat l'Hora... Sí, us ho asseguro, si el grà de blat cau a terra i no mor, queda infecund; en canvi, si mor, dóna fruit abundant. Qui té afecció a la pròpia existència, la perd... (Jn 12, 23-25; 27-28). “Quan es complien els dies en què Jesús havia de ser endut al cel, resolgués de fer camí cap a Jerusalem” (Lc 9, 51).“ En aquell mateix moment, alguns fariseus es van acostar a Jesús i li digueren: –Vés-te'n d'aquí, que

Herodes et vol matar. Ell els respongué: –Aneu a dir a aquella guineu: “Avui i demà trec dimonis i curo malalts, i el tercer dia arribaré al terme. Però cal que avui, demà i demà passat vagi fent el meu camí, perquè no convé que un profeta mori fora de Jerusalem” (Lc 13, 31-33). En acabar l’oració a Getsemaní, Jesús s’apropà als seus deixebles i els digué: “Aixequen-vos, anem! El qui em traeix ja és aquí” (Mc 14, 42). Jesús entén la seva mort –diu J.A. Pagona en el seu llibre Jesús– com ha entés sempre la seva vida: un servei al Regne de Déu a favor de tots. S’ha desviscut dia a dia per als altres. Ara, si és necessari morirà pels altres. “Jo estic enmig de vosaltres com el que serveix”. Així estarà en la creu com el que serveix. És el tret característic que el defineix des del principi fins al final, el que inspira i dóna sentit últim al seu viure i morir. Va viure el seu servei guarint, acollint, beneint, perdonant, oferint el perdó gratuït i la salvació de Déu. Va morir com havia viscut.

Jesús prepara als seus deixebles perquè afrontin la seva mort

Jesús sap que les seves hores estan comptades. Organitza un sopar especial de comiat amb els seus amics més propers. L’evangelista Joan recull gestos i paraules inoblidables de Jesús en aquest sopar de comiat: “Us he donat exemple, perquè, tal com jo us ho he fet, ho feu també vosaltres”. (Jo 13, 15) “Fills meus, encara estic amb vosaltres per poc temps” (Jo 13, 33) “Us dono un manament nou: que us estimeu els uns als altres tal com jo us he esti-

mat. Així, doncs, estimeu-vos els uns als altres” (Jo 13, 34). “Que els vostres cors s’asserenin. Creieu en Déu, creieu també en mi. A casa del meu Pare hi ha lloc per a molts; si no n’hi hagués, ¿us podria dir que vaig a preparar-vos-hi estada? I, quan hauré anat a preparar-vos-la, tornaré i us prendré amb mi, perquè també vosaltres estigueu allà on jo estic.” (Jo 14, 1-4) “No us deixaré pas orfes; tornaré a vosaltres. D’aquí a poc temps, el món ja no em veurà, però vosaltres sí que em veureu, perquè jo visc, i vosaltres també viureu.” (Jo 14, 18-19) “També ara vosaltres esteu tristos, però el vostre cor s’alegrarà quan us tornaré a veure. I la vostra alegria, ningú no us la prendrà”. (Jo 16, 22) “Us dono la pau, us dono la meua pau. Jo us dono la pau que el món no dóna. Que els vostres cors s’asserenin i no temin. Heu sentit que us deia: “Me’n vaig, però tornaré a vosaltres”. (Jo 14, 27-28) “Ve l’hora, més ben dit, ja ha arribat, que us dispersareu cadascú pel seu costat, i em deixareu sol. Però jo no estic sol, perquè el Pare és amb mi. Us he dit tot això perquè en mi trobeu la pau. En el món passareu tribulacions, però tingueu confiança: jo he vençut el món”. (Jo 16, 32-33) “Jo prego per ells; no prego pel món, sinó pels qui tu m’has donat, perquè són teus. Tot allò que és meu és teu, i allò que és teu és meu. En ells s’ha manifestat la meua glòria. Jo no em quedo més en el món. Però ells s’hi queden, mentre que jo vinc a tu. Pare sant, guarda’ls en el teu nom, aquell que m’has donat, perquè siguin u com ho som nosaltres. Mentre era amb ells, jo els guardava en el teu nom, el que tu m’has donat”. (Jo 17, 9-

12) “No prego només per ells, sinó també pels qui creuran en mi gràcies a la seva paraula. Que tots siguin u, com tu Pare estàs en mi i jo en tu”. (Jo 17, 20-21)

No li va ser fàcil acceptar el final

Però no fou fàcil –escriu José Antonio Pagola– per a Jesús viure de manera coherent la decisió presa des de la seva responsabilitat. A l’hora de la veritat, viu una lluita interior angoixant. Fins i tot demana a Déu que l’alliberi d’aquella mort tan dolorosa. Jesús està profundament trist, amb una tristesa mortal. Es veu desamparat i abatut; està desconcertat, trencat interiorment; experimenta horror davant el que li espera. Jesús plora. Prega, torna a la seva experiència original de Déu: Abba. I es sumergeix en el misteri insondable de Déu. No necessita moltes paraules per a comunicar-se amb Déu: “Tu ho pots tot. Jo no vull morir. Però estic disposat al que tu vulguis. Aparta de mi aquest calze. Vull viure. Però que es faci el que tu vols. Jesús s’abandona a la voluntat del seu Pare.

La insensibilitat i l’abandó dels seus deixebles l’enfonsen en la soledat i la tristesa. Els ha escollit i reunit en un sopar recent per a contagiar-los de la seva confiança en Déu. Ara els veu a punt de fugir, deixant-lo sol.

La soledat de Jesús és total. El sofriment i els seus crits no troben ressò en ningú. Déu no respon. Els seus deixebles dormen i s’escapoleixen cercant la seva pròpia seguretat.

La soledat de Jesús és total. El sofriment i els seus crits no troben ressò en ningú. Déu no respon.

A la passió sols troba crits, burles, menyspreus i algun comentari de llàstima. Sols Lluc parla d’una actitud més amable i compassiva per part d’una de les dones que s’apropen a Jesús plorant per ell. I un grup de dones es troben al lloc del suplici “mirant de lluny”, entre elles la seva mare.

El silenci de Jesús a la creu és esglaiador. Al final mor llençant un fort crit. Marc i Mateu posen en la seva boca: “Déu meu, Déu meu, perquè m’heu abandonat?” Lluc: “Pare a les teves mans poso el meu esperit”. “Pare perdona’ls perquè no saben el que fan”. Joan: “Tinc sed” i “Tot s’ha acomplert”.

Nadie ni nada *Martín Descalzo*

Nadie estuvo más solo que tus manos
perdidas entre el hierro y la madera;
mas cuando el Pan se convirtió en
hoguera
nadie estuvo más lleno que tus manos.

Nadie estuvo más muerto que tus
manos
cuando, llorando, las besó María;
mas cuando el vino ensangrentado
ardía
nada estuvo más vivo que tus ma-
nos.

Nada estuvo más ciego que mis ojos
cuando creí mi corazón perdido
en un ancho desierto sin hermanos.

Nadie estaba más ciego que mis
ojos.
Grité, Señor, porque te habías ido.
Y Tú estabas latiendo entre mis ma-
nos.

Déu el ressuscita a la vida defini- tiva

Jesús no mor cap el buit sinó cap a la comunió plena amb Déu. El Pare no l'ha salvat de la mort però sí en la mort. Déu no ha estat mai separat d'Ell. Mentre agonitzava, Déu estava amb ell sostenint el seu amor fidel, patint amb Ell i en Ell. I en morir l'acull amb un amor immens i el ressuscita, l'aixeca a la vida. Jesús entra definitivament en la Vida de Déu. Està viu. És el mateix però no el d'abans. És Jesús amb una existència nova.

La trobada de Jesús ressuscitat amb els deixebles és una experiència que porta la pau i l'alegria i els transforma d'arrel en deixebles. Comença una nova vida. Senten la necessitat de comunicar-ho i contagiar-ho a d'altres. Se senten enviats a ser testimonis.

Alguns testimonis de la força del Ressuscitat

«Estimo la vida, i a vegades he temut morir, però la seva presència, la seva proximitat, la seva estranya manera d'acompanyar-nos, em treu les pors i he pogut viure l'agradable experiència d'una "trobada" amb Ell. Ara el Senyor, a la seva manera, em va construint per dins. Ell és ara la força de la meua debilitat, el consol dels meus plors, la pau dels meus desassossecos... Ell és la meua esperança. Em trobo entre els qui l'esperen i mai foren defraudats. Quan el vull buscar, Ell ja està present i em mostra la seva bondat, perquè quan em guanyi el dolor no em senti sola. Ell és la meua alegria, la meua paciència, el meu consol i la meua fortalesa. Ell és el meu amor. Amor que em permet estimar a qualsevol home convertint-lo en el meu germà en una Església a la qual estimo apassionadament. Amor, que no canviaria pel més gran dels tresors de la terra.» [Marisol del Amo]

«Mirar el Crucificat –escriu una religiosa contemplativa malalta – et fa descobrir a Déu crucificat en tu, ajudant-te a viure el dolor en lloc de

*Mirar el Crucificat et
fa descobrir a Déu
crucificat en tu,
ajudant-te a viure
el dolor en lloc de
deixar-te ofegar
per Ell.*

deixar-te ofegar per Ell. Creu salvadora i no pel mateix dolor, sinó per l'Amor sense límits de Déu que sents brollar de tu.

La presència de Jesús no explica el meu dolor ni el disminueix: li dóna sentit i m'ajuda a viure'l amb entesa i alegria, esperant que un dia es trenqui del tot el meu cos i pugui gaudir totalment de la seva Presència, cara a cara. Per això arribes a desitjar que es trenqui el vel que ens separa i tot el teu ésser cridi amb força: Marana Tha! Vine, Senyor Jesús! La mort és llavors una festa. La festa de la Trobada i tu, un assedegat del seu amor que espera perdre't del tot en Ell. Per una altra banda la seva Presència és tant viva, que tot i que l'ésser ansiegi aquesta trobada, sent una profunda pau a l'espera, perquè Ell és també aquí. Et dius: viure? morir? Què més dóna! Ell és el TOT i amb això n'hi ha prou." (Cecilia Puertas)

«Mentre escric aquestes paraules finals del meu llibre, el meu cor desborda d'alegria. Estic en pau. És el primer dia de novembre i la tardor dóna passes cap a l'hivern. Aviat els arbres perdran els vibrants colors de les seves fulles i la neu cobrirà el sòl. És temps de mort. Però sabem que aviat vindrà la primavera amb tota la seva nova vida i la seva meravella. És evident que a la primavera no estaré viu. Però aviat experimentaré una nova vida d'una altra manera. Tot i que no sé què m'espera a l'altra vida, sé que així com Déu em cridà perquè el servís amb tota la meua capacitat al llarg de la vida a la terra, ara em crida a casa. Moltes persones m'han dema-

nat que els parli del cel i de l'altra vida. A vegades somric davant d'aquesta petició perquè no sé més que elles... penso que passaré d'aquesta vida a la vida eterna. Estaré a casa.» [Cardenal Bernardin]

«Necessito plorar perquè no puc amb la meua creu. Ho sé tot amb el meu cap, tot, sé que la teva Creu, Crist, fou tremenda, sé que és l'escàndol del món pels qui no creuen. Sembla que fou inútil, que no va servir de res. Sé que la meua no és la més gran, ni la més pesada. Ho sé, ho sé, però la meua és única, és la meua i a mi em pesa més que a ningú perquè ningú la pot portar més que jo. La meua esposa la carrega amb mi i perquè la portem els dos ens imaginem que no pesa, però s'apropa el moment d'arribar al calvari. Sé que no hi ha resurrecció sense calvari, ho sé. Ho sé tot, però el meu cos vol viure sa, sa, sa! Deixa'm plorar perquè no sé parlar-te d'una altra forma, Déu invisible i tant proper, Déu d'amor, univers de soledat.» [Narciso Yepes]

«Et demano, Senyor, que sàpiga, en el dolor, demanar-te l'Esperit perquè la meua vida, en aquesta peregrinació que un dia s'acabarà, i la meua mort estiguin en la teua Creu. Allarga'm la teua Mà perquè amb Tu, malgrat la foscor del camí, tingui la senzilla certesa d'obrir un dia els ulls i veure't a Tu a la dreta del Pare amb l'Esperit Sant. Sols Tu, Senyor de la meua vida i la meua malaltia, saps quan és el dia que mai tindrà ocàs. Mentrestant, deixa'm que no et deixi i que doni gràcies perquè cada moment és un miracle en l'espera d'un de més gran: la vida

eterna, viure amb tu. M'abandono, malalt i dèbil, a les teves Mans, que em van fer, i en les dels meus germans que en el camí del dolor em comuniquen la teva escalfor. Les teves Mans estan plenes de misericòrdia. En elles em refugio i en elles m'amago amb tots els que tenen l'anunci de què la vida terrenal és el començament de l'altra en la qual la malaltia i la mort queden per sempre vençudes. Gràcies, Senyor de la meua vida, que la fredor de la mort no deixi que s'apagui el foc del teu Amor». [Mons. Romero Pose]²

«Vaig experimentar –escriu Mons. Javier Osés–, que en aquell moment, Déu és l'ajuda més profunda i decisiva i que la salut, per a un cristià, és bastant més que el no estar amenaçat de mort i que el nostre Déu, Creador i Pare, és realment el Déu de la Vida. Saber que, en aquells moments precisament, Déu encara té més cura en fer sentir la presència del seu amor, em va donar molta pau. No tenia ganes de res, ni de resar, ni de pensar, ni de parlar. Sols es deixaven veure alguns sentiments espontanis referits a Déu, a la família, al personal que hi havia per l'UCI. En tenia prou de saber que Déu m'estimava i calia deixar-lo que se'm mostrés com a Pare. La malaltia i la llarga convalescència m'han servit per replantejar més a fons la meua vida, per experimentar que la malaltia i la salut són un do de Déu, que la malaltia abaixa els fums i que a la

vida hi ha coses que segueixen essent les primeres i d'altres les segones o terceres. Déu, la seva bondat i el seu Regne, són el primer.»³ «Propera ja la seva mort –relata Margarita, germana de Javier Osés– amb molt de coratge i serenor ens va dir que moria i es va acomiadar de tots dient-nos que havia arribat el moment més important de la seva vida. Va demanar una creu, la va besar i amb veu clara i ferma donava gràcies a Déu per la família que havia tingut, per ser cristià, perquè Déu l'havia cridat al sacerdoci, per ser bisbe de la diòcesi d'Osca. “Ofereixo la meua vida pels sacerdots pels seus conciutadans. Gràcies, Senyor, perquè te m'emportes... M'omplen la pau i l'alegria. Déu és Amor i és Pau... Cerqueu sempre a Déu i la seva voluntat. Visqueu per Ell. Pre-ocupeu-vos dels altres i deixeu que la vida vagi transcorreguent. La meua vida ha estat en Déu. He viscut per Ell i ara se m'emporta amb Ell. Estic feliç.”»⁴

«Ara –deia el Cardenal Pironio– el Senyor aprofundeix en la meua creu. Ploro com un nen, cosa que no m'averkonyeix, però precisament per això creix en mi l'experiència de l'amor del Pare i la proximitat maternal de Nostra Senyora. Sento la necessitat de cridar al món, sobretot als joves, que Déu és Pare, tot i que a mi em desfaci per amor: si el gra de blat no cau... Com m'agradaria escriure sobre la creu i l'amor del Pare pen-

2. Alfa y Omega, 29.3.07.

3. Boletín Prosac N° 14 (2000).

4. Instituto Superior de Pastoral, *La misión sanante de la comunidad cristiana*, Verbo Divino.

sant en els joves! Ara veig molt clarament, que la meua única manera de redimir (i redimir-me), és fer-me partícep dels sofriments del Senyor completant la seva passió en el seu Cos, que és l'Església. "Per això m'alegro". Tot i que humanament em costi acceptar-ho i ploro en silenci, comprenc millor aquells que pateixen i ploren i em venen ganas de venerar-los.»

Morir siempre es vencer
Pere Calsaldàliga

¿Por dónde iréis hasta el cielo
si por la tierra no vais?
Morir siempre es vencer
desde que un día
alguien murió por todos, como todos,
matado, como muchos.

Procura que la Gracia y la Ternura
llenen de vino nuevo... tu ánfora de barro.
Ama a todos los hijos de los hombres.
Di tus palabras como las semillas
que mueren pero brotan.

Si no tuviera fe para negar la muerte,
quizá yo no tendría coraje de nombrarla.
Quizá yo no sería capaz de estos caminos
si no estuviera Dios, como una aurora,
rompiendo la niebla y el cansancio.

El amor no es bueno por ser mandamiento,
mas por ser amor.

2. Jesús davant els que han perdut un ésser estimat

A Jesús no el deixa indiferent la mort

El commou interiorment, sobretot quan qui mor és un infant, un jove o un amic. Jesús sent compassió de la vídua de Naïm que va a enterrar el seu fill únic (Lc 7, 1-17). Jesús plora la mort del seu amic Llätzer, quan veu plorar a Maria la seva germana. (Jo 11, 33-35) Es presenta com el Déu que dona la vida i l'home que acompanya als qui pateixen i esperen malgrat la mort.

Viu amb autenticitat el que la mort té d'esvoranc, de separació i de desaparició. Toca l'horror, el buit creat en els cors quan mor un ésser estimat.

Sanglota, plora, s'esglaia, s'estremeix davant la mort. La seva humanitat no és una façana. La reacció espontània de l'ésser humà davant la mort és de dolor i de rebuig. El fet de plorar és quelcom natural. Les llàgrimes són la forma més natural i senzilla d'expressar el dol.

No menysprea el dolor de qui ha perdut un ésser estimat. S'apropa a ell. Respecta el seus sentiments i els fa seus.

No s'evadeix amb actituds espiritualistes o miraculoses.

Jesús té fe i una confiança total en el Pare: "Aquesta malaltia no acabarà en mort". I convida a creure, a confiar, a viure confiant en el Pare,

amic de la vida. Aquesta confiança canvia profundament la *forma* de plorar. Hi ha dos “tipus” de llàgrimes: les que sorgeixen d’un cor desassossegat, destrossat per la desesperança de veure en la mort el final de tot. Són llàgrimes buides, llàgrimes “plenes de res”. I hi ha unes altres llàgrimes que coexisteixen amb la serenitat i la pau de saber que la mort no sols no és el final, sinó que és precisament el començament de tot. Són llàgrimes *plenes d’esperança*.

Jesús té fe i una confiança total en el Pare.

Jesús acompanya a elaborar el dol

Cap relat com el dels deixebles d’Emmaús exposa millor la forma d’acompanyar en l’elaboració del procés del dol. Camí d’Emmaús –escriu Pagola en el comentari a aquest relat de Lluç– dos deixebles marxen amb aire entristit. No tenen meta ni objectiu. La seva esperança s’ha apagat. Jesús ha desaparegut de les seves vides. Parlen i discuteixen sobre Ell, però, quan se’ls apropa ple de vida, els seus ulls “no són capaços de reconèixer-lo”.

Jesús els havia imaginat d’una altra manera, en enviar-los de dos en dos: plens de vida, contagiats de pau en cada casa, alleugerint el patiment, curant la vida i anunciant a tots que Déu està a prop i es preocupa de nosaltres.

Aparentment, aquests deixebles tenen tot el necessari per mantenir viva la fe, però quelcom ha mort dins d’ells. Coneixen les escriptures sagrades: no els serveix res. Han escoltat l’Evangeli a Galilea: ara tot els sembla una il·lusió del passat. Ha arribat fins a ells l’anunci que Jesús està viu: coses de dones, ¿qui pot creure en quelcom semblant? Aquests deixebles ho tenen tot i no tenen res. Els falta l’únic que pot fer “cremar” el seu cor: el contacte personal amb Jesús viu. I Jesús els ofereix el regal del seu encontre: s’apropa a ells, camina al seu costat, els acompanya, els escolta atentament i els ofereix l’oportunitat per a desfogar-se, acull i comprèn les seves confidències, els ajuda a buscar el sentit de tot el que ha passat, continua caminant amb ells, s’ha guanyat el seu amor i la seva confiança, accepta la seva invitació de quedar-se a casa seva, comparteix casa i taula i parteix el pa per a ells. En partir el pa els descobreix el sentit de la seva vida i de la seva mort, de la seva paraula i el seu missatge. Els dos d’Emmaús el reconeixen i prenen consciència de tot el que ha esdevingut en aquesta trobada amb Jesús. La trobada amb Jesús els ha canviat.

Jesús consola als qui han perdut un ésser estimat

Jesús consola als qui ploren, als qui han perdut un ésser estimat, als qui estan cansats i afligits: «Veniu a mi tots els qui esteu cansats i afeixugats, i jo us faré reposar.» (Mt 11,28) Jesús consola amb paraules però també amb l’exemple de la pròpia

vida. Ell mateix va viure l'experiència del desconsol i va necessitar ser consolat. I consolat, es converteix en consolador. "Ell, Jesús, durant la seva vida mortal s'adreçà a Déu, que el podia salvar de la mort, pregant-lo i suplicant-lo amb grans clams i llàgrimes. Déu l'escoltà per la seva submissió. Així, tot i que era el Fill, aprengué en els sofriments què és obeir, i, arribat a la plenitud, s'ha convertit en font de salvació eterna per a tots els qui l'obeeixen." (He 5, 7-9) Crist consola des de la creu a tots els que creuen en Ell. Pau descobrí que el consol brolla de la desolació quan aquesta s'uneix al sofriment de Crist: "Beneït sigui el Déu Pare de nostre Senyor Jesucrist, Pare entranyable i Déu de tot consol. Ell ens conforta en totes les nostres adversitats, perquè nosaltres mateixos, gràcies al consol que rebem de Déu, sapiguem confortar els qui passen alguna pena. (...) Si passem tribulacions, és perquè sigueu salvats; i si som consolats, és perquè pugueu rebre aquell consol que us fa suportar amb paciència els mateixos sofriments que patim nosaltres". (2Co 1, 3-4. 6)

Jesús, Ressuscitat, continua la seva missió de consolar: consola a les dones que van al sepulcre, (Mt 28, 8-10). A Maria Magdalena que plora la seva mort, a Pere amb la seva mirada (Lc 22, 61) i la seva confiança en ell. (Jo 21, 15ss) Torna la il·lusió perduda i l'alegria als deixebles d'Emaús que estan de tornada de tot. (Lc 24, 13-35) Uns i altres són consolats i reben la missió de consolar als germans. Aquest consol no s'atura amb la partença de Jesús d'aquest món cap el Pare, ja que no

els deixa orfes sinó que els envia el Paràclit, l'Esperit consolador. (Jo 14, 16.26) Els cristians viuen en la consolació que els ha donat per sempre amb l'Esperit Sant (Fets 9, 31).

3. Enviats a consolar

Consolar al qui pateix és un do que Déu ens regala i una tasca a la qual ens convida. "Consoleu-vos mútuament amb aquestes paraules" deia Sant Pau als sants de la comunitat de Tessalònica. No és possible consolar des de fora. Sols encarnat, testimoniant i proclamant la misericòrdia i la consolació revelades en Crist, podem ser lleres vives de la consolació de Déu per als nostres germans. Per això necessitem:

- conrear l'experiència del Déu consolador.
- Tenir fixos els ulls en el Senyor, epifania de la tendresa i del consol de Déu, per fer nostres les seves actituds, les seves paraules i els seus gestos.
- Ser conscients que l'Esperit Sant Consolador obra en nosaltres i en els altres.
- Saber-nos enviats i instruments del Déu Consolador que ens crida a ser continuadors de l'obra de Jesús, guiats per l'Esperit.
- Ser sensibles al dolor humà, tenir un cor compassiu, haver experimentat la necessitat d'ajuda, consol, compassió, ànim... i sentit del goig de ser consolats.

«Cómo podrá alguien ayudar, si nunca ha necesitado un hombre amigo.

Cómo podrá alguien consolar,
si nunca sus entrañas han temblado
de dolor.

Cómo podrá alguien curar,
si nunca se ha sentido herido.

Cómo podrá alguien ser compasivo,
si nunca se ha visto abatido.

Cómo podrá alguien comprender,
si nunca en su vida ha tenido el co-
razón roto.

Cómo podrá alguien ser misericor-
dioso,
si nunca se ha visto necesitado.

Cómo podrá alguien alentar,
si nunca se quebró por la amargura.

Cómo podrá alguien levantar a otros,
si nunca se ha visto caído.

Cómo podrá alguien dar alegría,
si nunca se acercó a los pozos ne-
gros de la vida.

Cómo podrá alguien acompañar a
otros,
si su vida es un camino solitario.»⁵

4. Claus pràctiques per consolar

Això és l'essencial i prioritari. Des de la meua pròpia experiència i la d'altres molts amb els que he compartit el do i la tasca d'acompanyar persones que pateixen, enriquida per l'estudi i la contemplació de l'actuació de Jesús de Natzaret, us ofereixo algunes claus pràctiques per consolar.

1.- Estar al seu costat amb una presència propera, delicada.

“El Senyor és a prop dels cors que pateixen” (Sl 33, 19)

“Vora la creu de Jesús hi havia la seva mare” (Jo 19, 25)

El desconsolat necessita **presències** properes que fonguin la seva aflicció amb calor humà, que conforten la seva tristesa amb la paraula. No es pot ajudar al qui pateix a distància. Cal apropar-se a ell, i endinsar-se en el que està vivint, moguts per la compassió i el desig de consolar, animar i servir de recolzament. És precís fer-ho sense preses ni paternalismes, deixant i facilitant que el necessitat de consol sigui el protagonista. La proximitat solidària té un poder curatiu: activa i fa present al qui pateix l'amor dels germans i de Déu. Al món del qui pateix el desconsol no s'entra envaint, sinó amb delicadesa. Hem d'**oferir** la nostra presència al qui pateix **però no imposar-la**. I fer-ho amb humilitat, que és com les sandàlies del savi. La humilitat es basa en la consciència de la pròpia limitació, en l'esforç per posar al malalt al centre de la seva atenció i en la convicció que el contacte amb ell pot ensenyar-nos moltes i molt importants veritats. El sa realisme ajudarà a l'acompanyant a no creure's indispensable, a reconèixer que el seu deure no és resoldre els problemes de l'interlocutor, sinó convertir-se en el seu company de camí, confortarlo en la seva espera, ser portador d'alè i consol en els moments de dolor.

5. Ulibarri F., *Al hilo del Espíritu. Plegarias para nuestro tiempo*, Ed. Verbo Divino, Estella 2004, pág. 404-405.

2. Escoltar

“Acull, Senyor, el desig dels desvalguts; enforteix el seu cor, escolta'ls” (Sl 9,38)

“Estigues sempre a punt per escoltar, però no tinguis pressa a donar la resposta”. (Sir 5, 11)

La persona ferida troba consol quan té l'oportunitat d'explicar i compartir el que porta en el seu interior. Deixar que surtin les seves angoixes amagades, les esperances frustrades, suposa un respir interior pel que pateix.

La persona ferida troba consol quan té l'oportunitat d'explicar i compartir el que porta en el seu interior.

No és fàcil escoltar. Es requereix sensibilitat, capacitat per sintonitzar, saber llegir el que l'altre ens diu amb les seves paraules i, sobretot, amb els seus silencis, els seus gestos, la seva mirada...

3. Acollir els desfogaments i les llàgrimes

“Deixa en mans del Senyor el teu destí: Ell et mantindrà” (Sl 55,23)

“Descarregueu en ell totes les vostres preocupacions, ja que ell mateix té cura de vosaltres” (1Pe 5,7)

Les llàgrimes tenen mil significats. N'hi ha d'emoció, d'alegria, de goig,

de tendresa, però també de ràbia, de lament, de desesperació, d'amargor, d'arrepentiment, de tristesa. A nosaltres ens toca acollir-les en silenci, respectar-les i intentar descobrir el que expressen i el que hi ha darrera d'elles.

4. Comprendre

“Ell, que ha modelat tots els seus cors, penetra totes les seves accions” (Sl 32,15)

No podem consolar mai a ningú si no entenem el seu desconsol, si no ens posem sota la seva pell, si no busquem junts el que realment és la font de consol per a la persona. L'escolta és la clau amb la que obrim la porta a la comprensió de qui pateix: de les seves penes, les seves esperes i esperances, els seus sentiments, les seves mancances, però també els seus recursos. La comprensió ens proporciona la capacitat de veure la vida des de l'òptica de desconsolat. La comprensió del que pateix és un mitjà terapèutic que alleugereix el pes del cor ferit. Ben al contrari, la incomprensió constitueix un dolor sobreafegit pel qui està patint.

5. Respectar a l'altre, els seus sentiments, els seus ritmes i les seves decisions

“No trenca la canya esquerdada ni apaga el ble que vacil·la” (Is 42,3)

“Viviu en pau entre vosaltres(...) No sufoqueu l'Esperit (...) Examineu-ho tot i quedeu-vos amb el que és bo” (1 Tes 5,14.19.21)

El respecte per a cada persona amb que ens trobem és una actitud que cal conrear: és la capacitat de

considerar a cada ésser humà una persona creada a imatge de Déu, dotada de dignitat, unitat i irrepetible originalitat. Com deia el poeta, “ningú no va anar ahir ni anirà avui pel mateix camí que vaig jo. Per a cada home guarda un raig nou de llum el sol, i un camí verge, Déu”. Consolar, senzillament, és posar-se al costat de l’afligit amb tot el respecte del món i dir-li t’estimo, però dir-li de l’única manera consoladora, amb amor, amb respecte i entrega desinteressada.

Cada persona té una psicologia, una cultura, una història i un moment únics. Per això, el ritme de consol és propi a cada situació. Hem d’intentar adaptar-nos a cada ésser desconsolat per ajudar-lo a ell en concret com i amb el que necessita.

Cada persona té una psicologia, una cultura, una història i un moment únics.

«Quin consol –esciu Emma– produeix sentir que algú es fa càrrec de la teva situació i no intenta oferir-te un consol barat, ni t’allunya de la veritat de la realitat per molt dura que sigui, ni camufla els teus veritables sentiments. És l’hora de reconèixer i agrair als “àngels” que, al llarg del camí, et permeten, ens han permès, aixecar-nos, alimentar-nos amb el pa de la solidaritat, de la proximitat,

de la gratuïtat, de la lluita, per poder seguir caminant».

6. Parlar al cor

“amb la paraula, sàpiga sostenir els cansats” (Is 50, 4)

“Un esguard radiant alegre el cor” (Pr 15,30)

La paraula que surt del cor i parla al cor del que pateix té un gran poder: conforta, consola, anima, guia i orienta, dóna vida i esperança. És paraula que es guarda, s’agraeix, i mai s’oblida.

No així les paraules buides, dites més per consolar la pròpia angoixa que la del qui està immers en el seu dolor. No sols no consolen sinó que fan mal a qui les escolta: “De coses així, n’he sentides massa: no es pot aguantar el vostre consol! Quan acabareu de dir coses sense solta? (...) Si us trobéssiu en el meu cas, jo també parlaria com vosaltres (...) Fins quan em parlareu per afligir-me i humiliar-me?” (Jb 16, 1-6; 19,2)

7. Ajudar-lo a trobar el sentit del que li passa

“ Jesús mateix se’ls va acostar i es posà a caminar amb ells”.

(Lc 24,15)

Poder mirar amb serenor, amb pau interior el desconsol sols és possible per la solidaritat, la companyia, l’amor, l’amistat, el servei dels altres. Sols podem assumir aquestes situacions i acceptar-les quan no ens sentim sols, quan sentim la presència dels altres.

Acompanyar a qui pateix en el seu camí per trobar sentit al dolor, és una de les maneres d'ajudar-lo a trobar consol.

“Jesús no ha vingut a explicar el sofriment ni a justificar la seva existència. Ens ha revelat una cosa diferent: que tot sofriment, tota ferida, pot convertir-se en ofrena, en font de vida i ser feconda. Humanament no és ni comprensible ni possible, sols mitjançant la gràcia de l'Esperit Sant podem, no entendre el sofriment –mai l'entendrem– sinó aprendre a oferir-lo i a percebre en aquest do tant humil un misteri d'amor i comunió que la vida fa al món.»⁶

8. Fomentar actituds i comportaments sans en la situació que s'està vivint

“Jesús, en veure'l ajagut i sabent que estava així des de feia molt de temps, li diu: –vols curar-te? (...) Aixeca't, pren la teva llitera i camina”. (Jn 5,6.8)

La persona davant el desconsol que l'afligeix pot adoptar actituds i comportaments positius i feconds o negatius i estèrils. Uns li permetran afrontar i viure el dolor de forma constructiva. Pel contrari, d'altres, faran més insoportable i destructiu el seu dolor. L'acompanyant espiritual ha d'ajudar-lo a discernir les seves actituds i comportaments i a conrear els que són positius.

«A la conformitat –escrivia l'escriptor Javier Tusell a El País– suposo que s'hi pot arribar amb la

pura racionalitat, però en el meu cas també per la fe religiosa. Per alguns potser la creença signifiqui consol d'una prolongació i la promesa d'una compensació davant els patiments. Jo la veig més com aquesta conformitat, tant de cara al futur com en el balanç personal respecte del passat. Neix de la consideració de Déu com a Pare i d'un mateix com aquell apòstol que ha pogut fallar i que s'adreça a Jesús amb una frase que denota, alhora, submissió i reconeixement d'aquella fal·libilitat: “Senyor meu i Déu meu”.

9. Compartir el nostre testimoni personal i el d'altres persones que han passat o passen per la seva situació

“També els contaven el que havia passat pel camí i com l'havien reconegut quan partia el pa”. (Lc 24,35)

A una persona que estigui passant per moments de destrets i dificultats li resulta de molt més consol escoltar que algú digui: “Això em succeí, però per la gràcia de Déu en vaig sortir victoriós”, que quan el que parla es refereix a alguna cosa que ell no ha experimentat.

10. Pregar

“Pregueu els uns pels altres i us cureu”. (Sant 5, 16)

Pregar és entrar en profunda solidaritat interior amb els nostres semblants, a fi que en ells i a través d'ells ens veiem tocats pel poder curatiu de l'Esperit de Déu. En l'oració compassiva, posem davant els ulls de Déu

aquells que sofreixen no sols “allà lluny”, no simplement “temps enllà”, sinó aquí i ara, en el més íntim de nosaltres”.

«Mi oración, Dios mío, es ésta:
Dame fuerza para llevar ligero mis alegrías y mis pesares.
Dame fuerza para que mi amor dé frutos útiles.
Dame fuerzas para no renegar nunca del pobre
ni doblar mi rodilla al poder del insolente.
Dame fuerza para levantar mi pensamiento sobre la pequeñez cotidiana.
Dame, en fin, fuerzas para rendir mi fuerza, enamorado, a tu voluntad.»

R. Tagore

11. Preparar la trobada amb Déu i retirar-se a temps per facilitar l'encontre.

“Mira, sóc a la porta, i truco. Si algú escolta la meva veu i obre la porta, entraré a casa seva i soparé amb ell, i ell amb mi”. (Apoc 3, 20)

A nosaltres ens toca preparar el camí perquè es trobin amb el Déu de la vida, el Déu compassiu i misericordiós, el Déu que ja els ha sortit a l'encontre i els espera. Per això cal sintonitzar amb vides i amb l'Esperit que està ja present i actiu en els seus cors i en el nostre.

Acabo amb el poema d'un amic en la mort de la meva mare

Al encuentro del esposo

Invitados estabais ambos a la boda:
“Ananías y Carmen”, rezaba la invitación;
una boda por todo lo alto
porque en el Cielo no duelen prendas.

Os encomendasteis,
como siempre que emprendías un viaje,
a las Vírgenes del Pilar y de San Daniel,
el mejor seguro de vida
para caminos de largo recorrido.

Ya en la puerta del convite,
tú, Carmen, saltándote el protocolo,
dejaste que Ananías se adelantara
porque siempre quisiste
que él fuera el primero
y se llevara todos los honores.

Un golpe de viento del Moncayo
cerró la puerta cuando él
la había traspasado:
fue el 13 de junio de 2003.
Te entristeciste, sobremanera,
porque sabías que, sin ti,
Ananías no disfrutaría del convite
y él sabía que tú no soportarías su ausencia.

Cayó la noche
y a la luz de las estrellas,
acudieron tus hijos y nietos
con matas de ternura y batidos de cariño
para hacerte más soportable la espera,
porque no quisiste alejarte de la puerta
no fuera que al abrirse, de nuevo,
alguien te tomara la delantera.

Han sido diez meses de espera y esperanza,
–los diez meses más largos de vuestras vidas–
Ananías hablándote a través de las rendijas
de la puerta
y tú, ajena al tiempo y al espacio,
impaciente por encontrarte con él
para acompañarle en la fiesta.

Ha habido que esperar hasta la Pascua
–15 de abril, a media tarde–
para que el Cristo Resucitado,
que rompió la piedra que sellaba el sepulcro,
abriera, de par en par, la puerta
que cerrara el Cierzo del Moncayo.

Los hijos, respetuosos y prudentes,
te despidieron, en silencio,
–silencio tan sólo roto por el rumor
de sus lágrimas–
para que, sin testigos,
fundidos en un abrazo de amor eterno
celebraseis el reencuentro
tan intensamente deseado.

¿Qué te dijo Ananías al oído?
¿Te cantó una jota como en otros
tiempos?
Y tú, ¿qué le dijiste?
Le miraste de arriba abajo
y te hicieron chiribitas los ojos
al verle tan buen mozo
tocado con la boina nueva.

Y, ahora,
que nada ni nadie os puede separar,
entrad a la sala del convite
donde encontraréis a mucha gente
conocida.
(Saludad a mi padre de mi parte).

Nos imaginamos la escena,
Cada uno en su papel:
Ananías en lugar preferente,
a la derecha de Dios,
como le corresponde.
Tú a su lado, servicial y callada.
El hablador y sentencioso,
contando a toda la corte celestial
las excelencias
de sus hijos y nietos
¡y el buen vino de la tierra
que aclara la garganta y alegra el
corazón!

Nosotros regresamos a casa,
sin esperaros,
porque la fiesta no ha hecho más que
empezar
y en el Cielo las fiestas van para largo.

¡Que disfrutéis de la fiesta!
sabiendo que en la tierra
vuestros hijos, amigos, nietos y biznietas
estamos todos bien,
aunque echándoos mucho de menos...

FELIZ
PASCUA DE RESURRECCIÓN
AQUÍ EN LA TIERRA COMO EN
EL CIELO.

Julián del Olmo